

Input // output

Risico delen

Met een verzekering kan een groep mensen het risico van bijvoorbeeld diefstal of schade delen in plaats van dit individueel zelf te dragen. Een punt van discussie is in hoeverre de premies aangepast moeten worden aan het risiconiveau. Dienen bijvoorbeeld mensen die roken een hogere gezondheidspremie te betalen? Cettolin en Tausch onderzochten in het laboratorium in hoeverre mensen bereid zijn om risico te delen, gegeven de hoeveelheid risico die ze zelf kozen. De helft van de participanten kon kiezen voor een loterij met een laag of hoog risico, terwijl de andere helft willekeurig een loterij kreeg toegewezen. Hierna moesten

alle participanten kiezen of ze wel of niet bereid waren om hun risico met een ander te delen. Uit het experiment blijkt dat participanten die voor een laag risico kozen, hun risico eerder delen met participanten die ook voor een loterij met een laag risico kozen. Wanneer de loterijen willekeurig werden toegewezen, is er geen relatie tussen hoeveelheid risico en bereidheid tot risico delen. Individuen zijn volgens de auteurs minder bereid om risico te delen met iemand met een hoog risico wanneer degene daar zelf voor heeft gekozen.

Cettolin, E. en F. Tausch (2016) Risk taking and risk sharing. *ROA Research Memorandum*, 018.

Later met pensioen

De vergrijzing wordt een steeds groter probleem. Wat bepaalt wanneer mensen met pensioen gaan? Burlon en Vilalta-Bufi onderzoeken de rol van technische vooruitgang bij de beslissing van ouderen om eerder met pensioen te gaan. Dit doen ze met gegevens voor Amerikanen over de periode 1992–2010. Ze vinden een tweezijdig effect. Wanneer de technische vooruitgang relatief klein is, blijkt dat mensen eerder met pensioen gaan. Dit komt doordat hun vaardigheden aan waarde verliezen. Maar wanneer de technische vooruitgang groot is gaan mensen juist later met pensioen. Dan stimuleren de gestegen reële lonen mensen om langer door te werken. Deze resultaten wijzen erop dat ouderen gewilliger zijn om bij te blijven leren als de technische vooruitgang groot is. Ook suggereren ze dat beleid gericht op training van ouderen effectiever kan zijn in sectoren waar de technische vooruitgang groot is.

Burlon, L. en M. Vilalta-Bufi (2016) A new look at technical progress and early retirement. *IZA Journal of Labor Policy*, 5(5).

Reële opties

Komende decennia is er een grote opgave voor de vervanging en renovatie van infrastructuur in Nederland. Van der Pol et al. onderzoeken aan de hand van verschillende casestudies hoe dit praktisch het beste kan worden aangepakt. De vraag is wat de optimale investeringsstrategie is bij dergelijke projecten. Ze beargumenteren dat reële optieanalyse kan dienen als aanvulling op de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA), waarbij rekening wordt gehouden met de waarde en de kosten van flexibiliteit van investeringen. Vanwege het minder wiskundige karakter is de methode toegankelijker dan de MKBA's, die erg rekenkundig zijn.

Pol, T. van der, F. Bos en P. Zwaneveld (2016) Reële opties en het waarderen van flexibiliteit bij infrastructuurprojecten. *CPB Achtergronddocument*, april.

Plaatsgebonden

Om de economie te stimuleren kan de overheid kiezen voor plaatsgebonden investeringen. In westerse landen komt dit vooral neer op beleid gericht op inhaalgroei in weinig productieve regio's. In opkomende economieën investeert de overheid juist vaker in de productiefste gebieden. Met paneldata over 10.000 bedrijven uit de periode 1998–2009 onderzochten Koster et al. de effecten van plaatsgebonden investeringen in China. Met science-parks poogde de Chinese overheid agglomeratie en innovatie te verhogen om uiteindelijk meer buitenlandse investeerders aan te trekken. Uit het onderzoek blijkt dat bedrijven in wetenschapsgebieden gemiddeld 15 tot 25 procent meer produceren en 10 tot 15 procent hogere lonen aanbieden. Ten slotte is er volgens de auteurs ook een verstoringseffect. Het hogere arbeidsaanbod in wetenschapsparke- n suggerert dat het probleem zich enkel heeft verplaatst vanuit andere gebieden. Het welvaartsverlies hiervan komt neer op veertig procent van het totale productie-effect.

Koster, H., F.F. Cheng, M. Gerritse en F. van Oort (2016) Place-based policies, firm productivity and displacement effects. *Tinbergen Discussion Paper*, 21.

Lesgevende promovendi

Uit een vragenlijst onder ruim tweehonderd Nederlandse promovendi blijkt dat 46 procent hun begeleiding en scholing bij het geven van onderwijs gemiddeld een 5,4 geven. Met name de begeleiding tijdens het geven van onderwijs zelf zou onvoldoende zijn. Ook geven zeven van

5,4

de tien promovendi aan dat ze te veel tijd besteden aan onderwijstaken ten opzichte van wat er in het contract staat vermeld.

Theeuwes, S., T. Wassenaar, C. Gaasterland en E. Schmidt (2016) *De promovendus als docent*. Interstedelijk studenten overleg, april.

Panama

De Panama Papers zetten belastingontwijking door multinationals via belastingparadijzen weer volop in de schijnwerpers. Deze ontwijking leidt bij veel overheden tot lagere belastinginkomsten. Als antwoord hierop roept de OESO op tot het introduceren en versterken van *Controlled Foreign Company* (CFC)-regelgeving. Deze belast inkomsten bij buitenlandse dochtervennootschappen volledig bij de moedermaatschappij, die ze bij haar belastbare winst moet optellen. Haufler *et al.* onderzoeken wanneer CFC-wetgeving onderdeel uitmaakt van de optimale belastingmix. Het blijkt dat dit het geval is wanneer CFC-wetgeving leidt tot verschillende effectieve belastingstarieven voor binnenlandse bedrijven, binnenlandse multinationals, en buitenlandse multinationals. Steeds meer overheden voeren dergelijke regelgeving in. Uit recent empirisch onderzoek blijkt dat het gedrag van multinationals gevoelig is voor veranderingen in de CFC-wetgeving.

Haufler, A., M. Mohammed en D. Schindler (2016) *Optimal policies against profit shifting: the role of controlled-foreign-company rules*. CESifo Working Paper, 5850.

Sluiting kolencentrales

Als de vijf kolencentrales in Nederland in 2020 sluiten, levert dit 4,7 miljard aan welvaartswinst op. Dit suggereert onderzoek van Buunk *et al.* waarin ze de kosten en baten van een sluiting berekenden. De sluiting kost voor de consument en de producent gezamenlijk vijf miljard euro. Terwijl consumenten betalen voor een hogere elektriciteitsprijs, lopen de producenten toekomstige winst mis. Daartegenover staat dat de uitstoot van met name CO₂ een maatschappelijk baat oplevert van bijna tien miljard euro. Het onderzoek houdt geen rekening met de kosten van de ontmanteling van de kolencentrales. Volgens de auteurs hebben deze kosten slechts een beperkte invloed.

Buunk, E., B. Hof en B. Tieben (2016) *Sluiting kolencentrale*. SEO Onderzoeksrapport, 18.

Boycot

Consumenten kunnen immoreel gedrag zoals milieuvervuiling en boekhoudfraude afstraffen middels een boycot. Kannianen verklaart dit mechanisme met een theoretisch model. Voor een bedrijf is immoreel gedrag alleen aantrekkelijk wanneer alle andere bedrijven hetzelfde doen. Zo niet, dan loopt de klant over naar het bedrijf dat zich wel moreel gedraagt. Omdat bedrijven niet onderling kunnen samenwerken, dwingt deze dreiging daarom moreel gedrag af. Als de consument niet meedoet met de boycot en meelift, kan het bedrijf alsnog kiezen voor immoreel gedrag. Hetzelfde geldt wanneer het bedrijf een noodzakelijk goed produceert.

Kannianen, V. (2016) *Making the world a better place*. CESifo Working Paper, 5842.

Betekenis

Kosfeld *et al.* onderzochten in een veldexperiment hoe de effectiviteit van een type beloning afhangt van de betekenis die studenten hechten aan het werk. Ze huurden ruim vierhonderd Chinese studenten in om data te ordenen. De ene helft kreeg te horen dat de data belangrijk zijn voor onderzoek terwijl de andere helft hoorde dat de data waarschijnlijk nooit gebruikt zullen worden. Bij vermeend betekenisvol werk werkten de studenten harder. Financiële prikkels verdringen de intrinsieke motivatie niet, maar erkenning blijkt minder effectief wanneer het werk al betekenisvol is. Dit suggereert dat erkenning en betekenisvol werk op dezelfde manier motiveren.

Kosfeld, M., S. Neckermann en X. Yang (2016) *The effect of financial and recognition incentives across work contexts*. CEPR Discussion Paper, 11221.

Kostenoptimale reductie

Ook Nederland moet een steentje bijdragen aan de strijd tegen klimaatverandering. Er kunnen verschillende maatregelen genomen worden om een vergaande CO₂-emissiereductie te bewerkstelligen. Het PBL heeft onderzocht welke maatregelen het kosteneffectiefst zijn. Het blijkt dat er grote kosteneffectiviteitsverschillen zijn tussen verschillende technologieën. Bij de set van geanalyseerde beleidsmaatregelen valt op dat er gelijktijdig goedkope opties zijn waarvoor nog geen beleid bestaat en dure opties waarvoor dat wel het geval is. In de industrie en transport blijft bijvoorbeeld goedkoop potentieel liggen, terwijl in de gebouwde omgeving het kostenpeil van bestaand beleid al veel hoger ligt. De auteurs verklaren de onbenutte goedkope opties uit praktische barrières en het ontbreken van een internationaal gecoördineerd beleid.

Daniëls, B. en R. Koelmeijer (2016) *Kostenefficiëntie van beleidsmaatregelen ter vermindering van broeikasgasemissies*. PBL publicatie, 1748.

Deflatie

De inflatie is in veel landen sinds midden 2014 maar net positief of zelfs negatief geweest. Hoe groot de kans op deflatie op de lange termijn is, blijkt lastig te voorspellen. Galati *et al.* onderzochten in hoeverre

het voorspelde deflatierisico is veranderd over de tijd, en wat dit betekent voor de geloofwaardigheid van de ECB. De auteurs hebben gekeken of de langetermijn-inflatieverwachtingen van de markt onstabiel zijn geworden. Dit doen ze door te onderzoeken of het deflatierisico op de lange termijn beïnvloed wordt door schommelingen in de olieprijs en deflatierisico's op de korte termijn. Dit deden zij aan de hand van inschattingen van het deflatierisico van marktdeelnemers. Uit de resultaten blijkt dat verwachtingen omtrent de inflatie in de eurozone ietwat onstabiel zijn geworden. Dit vermindert de geloofwaardigheid van de ECB licht. Galati, G., Z. Giorgi en R. Moessner *et al.* (2016) *Deflation risk in the euro area and central bank credibility*. DNB Working Paper, 509.

Taal en rekenen

Niet 1,3 miljoen maar 2,5 miljoen Nederlanders hebben moeite met taal en/of rekenen. Dit blijkt uit het onderzoek van De Algemene Rekenkamer waarin ze, in tegenstelling tot het ministerie van onderwijs, ook de 65-plussers meenemen in hun berekening. Het ministerie tracht

2,5
miljoen Nederlanders

met cursussen de laaggeletterdheid en laaggecijferdheid te verlagen, maar in de praktijk blijkt dat ouderen vaak niet deelnemen.

Algemene rekenkamer (2016) *Aanpak van laaggeletterdheid*. Rapport, april.